

BOARCH arkitekter a.s

gisle@boarch.no

KOPI: Bodø kommune, Statsforvalteren i Nordland, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet, BirdLife Nordland, FNF Nordland

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
	Gisle Jakhelln	20220228	Martin Eggen	11.05.2022

Detaljreguleringsplan for Store Kalvøya, Landegode, Bodø kommune – høringsinnspill fra BirdLife Norge

BirdLife Norge er en frivillig naturvernorganisasjon med hovedvekt på fugler og fuglevern. Organisasjonen ble stiftet i 1957, og het Norsk Ornitologisk Forening (NOF) frem til 2021. En viktig del av vårt arbeid er å være bindeledd mellom fugleinteresserte over hele landet. Arbeid med bevaring av fugleartene og deres leveområder er helt sentralt i foreningens arbeid. BirdLife Norge står for en linje hvor vi gjennom dokumentasjon av faktiske forhold forsøker å påvirke utviklingen til fuglenes beste.

Vi takker for anledningen til å svare på denne høringen, som altså omhandler et landbasert oppdrettsanlegg på Store Kalvøya, Landegode. Planområdet ligger i et sund med gruntvannsområder, skjermet mot storhavet med flere land og øyer. Planområdet er 275 daa, og 82 av disse er landareal.

KONKLUSJON: Bodø kommune må avvise planene om oppdrett på Store Kalvøya, Landegode. Inngrepet er ikke i tråd med god arealbruk og vil være ødeleggende for så vel naturverdier som friluftsliv. Beliggenhet, topografi og foreliggende data tilsier at en etablering er negativt for flere rødlistede fuglearter, og inngrepet vil forringe et område med få tidligere tyngre, tekniske inngrep. Ved en videre vurdering om etablering må allmenne verdier knyttet til samfunn og miljø på konsekvensutredes. Unnlate å konsekvensutrede vil etter vårt skjønn være en saksbehandlingsfeil. Flere regelverk stiller krav om utredning av virkninger av planer og tiltak. Selv om det ikke er krav om konsekvensutredning etter KU-forskriften, er det utredningskrav etter både plan- og bygningsloven,

naturmangfoldloven, kulturminneloven, forvaltningsloven og andre lover.¹

Konsekvenser kan være vanskelig å forutsi, og knyttet usikkerhet til. Overordnet arealpolitikk og føre-vare-prinsippet tilsier at man ikke samlokaliserte industri og nedbygging til viktige naturområder. Dette er uten tvil et viktig naturområde, for fugler, dyreliv og friluftsliv, og som lite berørt natur. Dette er ingen plass for oppdrettsindustri!

Forholdet til andre planer og overordnede retningslinjer

- Tiltaket er i strid med kommuneplanens arealdel (LNFR-område med hensynssone friluftsliv)
- Anlegget innfrir ikke kravet om at bunnen skal ligge over høyeste astronomiske tidevann
- Planforslaget redegjør ikke for håndtering av masser, som utgjør 400.000 m³.

Tiltaket er ikke i tråd med kommuneplanens samfunnsdel i forhold til rett næring på rett plass da det er snakk om et industriområde i uberørt natur, langt unna annen infrastruktur. Planforslaget innebærer at allmennheten fortrenses fra et område der det særlig skal tas hensyn til friluftsliv, for å tilrettelegge for akvakultur på land.

Arealbruken planforslaget legger til rette for er i strid med Bodø kommunes arealplan. Planforslaget er også i strid med nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging i forhold til at tiltaket berører strandsonen. Planforslaget vil også kunne være i strid med regionale målsettinger knyttet til friluftsliv. De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging 2019-2023 gir klare føringer på at kommuner og fylkeskommuner identifiserer og tar hensyn til viktig naturmangfold, og at samlet belastning ilegges vekt.

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030, og ellers fremme bærekraft på alle områder. Dette kan vi lese på Bodø kommunes interne sider på internett. Bærekraft betyr et null- eller pluss «spill» for naturen. Planforslaget vil ikke være et ledd i en bærekraftig utvikling av arealene, verken for liv på hav (bærekraftsmål 14) eller på land (bærekraftsmål nr. 15), med sine delmål (se disse2). I bærekraftsmål 8 er det presisert at man skal arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljødeleggelser, og det presiseres en forventning om at de utviklede landene, som Norge, går foran. Det er et grunnleggende prinsipp for FN sine bærekraftsmål, at et mål ikke skal fremmes på bekostning av et annet. For at utvikling skal kunne sies å være bærekraftig, skal målene sees i en sammenheng og balanseres mot hverandre.

Merk at Bodø kommune er planmyndighet, og skal på et selvstendig grunnlag vurdere formelle krav, bl.a. bestemmelsene i § 8-12 i naturmangfoldloven.

Oppdrettsvirksomhet med negativt miljøregnskap

Oppdrettsnæringen sliter med mange utfordringer og er langt unna et selverklært mål om å bedrive bærekraftig matproduksjon. Dødelighet og svinn er fremdeles en stor utfordring, og i 2021 døde det ufattelige 54 millioner laks i merdene (rundt 60 millioner settefisk og leppefisk kommer i tillegg).

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/krav-til-prosess-og-innhold/konsekvensutrede-tiltak/>

Kontroll med dyrevelferd og lakselus er et dyrevelferds- og miljøargument for å utforske nye driftsformer. Dersom vi hadde bodd i et land som faktisk ønsket å utvikle bærekraftige løsninger, der man ikke billig og enkelt kan forringe naturmiljø for å skape rask profitt og jobber, kunne en slik omstilling resultert i noe positivt. Mat går ikke av moten med det første, og høsting og produksjon både til lands og til vanns uten betydelige kostnader for økosystemene man opererer i, er det grønne skiftet i praksis.

Dersom man tar nasjonale mål på naturområdet på alvor, blant annet målet om å forbedre statusen til rødlistede arter. Ivaretagelse av nasjonale interesser gir seg til kjenne gjennom gode avgjørelser over tid, der samlet belastning og historiske naturtap blir sett i sammenheng.

Endret bruk av areal og arealnedbygging er i dag den største trusselen for naturmangfold, slik Artsdatabanken og det internasjonale naturpanelet IPBES flere ganger har påpekt. Mange av inngrepene i kommunene kan i seg selv virke ubetydelige, men mange små inngrep får til sammen store ringvirkninger. Selv om fugler, dyr og annet naturmangfold ikke forsvinner umiddelbart, svekkes gradvis livsbetingelsene over tid. Skal vi håndtere naturkrisen, må vi sette grenser for tap av natur på samme måte som vi setter grenser for klimautslipp.

I 2016 kom det en forskriftsendring (laksetildelingsforskriften) som ga landbasert oppdrett mulighet til å søke om løpende og vederlagsfrie tillatelser til oppdrett². Landbasert oppdrett forutsetter et privat/tilgjengelig areal, men det er ingen krav til at dette arealet skal være på et eksisterende industriområde eller krav til samlokalisering. Intensjonen var neppe å erstatte miljøproblemer tilknyttet oppdrett (med et for ensidig fokus på lakselus) med nye store og negative miljøpåvirkninger.

I forarbeidene til forskriften skriver man: *Vesentlige grunnlagsinvesteringer peker i retning av færre og større enheter framfor mange små, og i samme retning peker krav til infrastruktur samt forhold relatert til eierrettigheter og andre bruks- og verneinteresser i strandsonen.*

Med andre ord så man ikke for seg en utbygging som tilsidesetter grunnleggende vern av strandsone og overordnet arealpolitikk. Dersom man samtidig har intensjon om en sirkulær økonomi, der energibruk tas ned og man kan gjenbruke avfallsstoffene titusenvis av oppdrettsfisk skaper, er vi på sporet. Anleggene må legges til sentrale strøk avsatt til industri og med riktig infrastruktur.

Store bassenger til fisk, slambasseng, utfylling i sjø, betydelige rørsystemer og kaianlegg vil totalt forandre landskap og økologisk funksjon av arealene. Disse anleggene er på langt nær utslippsfrie – her er det snakk om enorme utslipp som vil finne sted i gruntvannsområder mellom holmer og skjær.

Den nye rødlisten for fugler måler risikoen fuglearter har for å dø ut. Listen inneholder nå 40 prosent av alle norske hekkearter, og et høyt antall sjøfugler troner på listen over de verst stilte. Det foreligger mange planer som vil forverre situasjonen ytterligere, mens de beskyttende tiltakene uteblir.

² <https://www.tu.no/artikler/apner-for-mer-landbasert-fiskeoppdrett/224631>

Fylkestinget i Nordland har nå bedt om klare rammebetingelser for denne typen anlegg. Bodø kommune må stanse planlagte anleggene til klare føringer for hva som tillates, er på plass.³

Om Store Kalvøya og naturverdier

Informasjon vi besitter på er fra planbeskrivelsen for detaljereguleringsplan for Store Kalvøya, Landegode (Boarch arkitekter as, 18.03.2021), samt veldig sparsommelige opplysninger i offentlige databaser som artskart. Akvaplan-niva AS har gjennomført undersøkelser 02.06, 23.06. og 20.08.2020. + 3. mars (vinterforekomster). Det man har er altså fire dager med et «øyeblikksbilde». Det mangler nesten helt undersøkelser i registeringsverktøyet artsobservasjoner⁴. Betydelige mengder rødnebbterne hekket i 1991, en art som har gått sterkt tilbake i Nordland.

Overordnet (topografi og kart) er dette et typisk viktig område for sjøfugl, med en rekke små holmer med variert vegetasjon og grunne havområder rundt. Det gjenspeiles også av artssammensetningen og en rekke rødlistede arter funnet. I planbeskrivelsen er ikke alle dagens rødlistede arter kommunisert, da vi fikk en ny Rødliste for arter 21. november 2021⁵. Flere arter i planbeskrivelsen har også fått forverret status. Ved Kalvøya er det registrert makrellterne (sterkt truet), storspove (sterkt truet), storskarv (nær truet), teist (nær truet), gråmåke (sårbar), fiskemåke (sårbar), tyvjo (sårbar) og tjeld (nær truet). Vi merker oss store antall storskav under feltbefaringen i mars. Nye undersøkelser av kompetente ornitologer vil utvilsomt øke listen over rødlistede fuglearter. I området er det altså både nær truede arter og truede arter. Siland, toppskarv og marin underart av storskarv er ansvarsarter for Norge (25 % eller mer av europeisk bestand). Observatørene vet ikke om de så toppskarv (jfr. planbeskrivelse). Ubestemt alkefugl, skarv og piplerke og feilkonklusjoner i diskusjon vitner om sviktende ornitologisk kompetanse i undersøkelsene.

Norske sjøfugler er i full krise. Bare de siste årene er tilbakegangen på 25 %. Mange sjøfuglreservat står tomt. Men utviklingen kan snu, og det er viktig å bevare leveområdene og hekkeholmer. Antall arter og antall sjøfugler registret av Akvaplan-niva at området er viktig for sjøfugl, også sammenlignet med andre steder langs kysten, sett areal i betraktning. Det hekket ikke sjøfugler (men kanskje vadere) på Store Kalvøya i 2020 ifølge registreringene, men det hekker fugler på holmene og områder rundt, altså tett innpå selve planområdet (med andre ord i influensområdet). Området er opplagt attraktivt som næringsområde for en rekke arter.

Statsforvalteren i Trøndelag har nylig behandlet en utslippstillatelse etter forurensningsloven i sitt område (Sklinna). Søker fikk avslag på dette med bakgrunn i naturverdiene i området. Det er verdt å merke seg hvordan de konkluderer: Kunnskapsgrunnlaget for overvintrende sjøfugl i Sklinna er mangelfullt og båttrafikk til og fra anlegget vil kunne fortrenge overvintrende fugl fra viktige områder. Avslutningsvis viser de til at det er gjennomført svært få konsekvensanalyser eller studier for å belyse eventuelle negative effekter av akvakulturanlegg på sjøfugl. Men de skriver videre: Etablering av akvakulturanlegg med tilhørende båttrafikk, vil kunne fortrenge mytende fugl fra viktige områder. Studier av effekter av båttrafikk viser at mytende ærfugl blir forstyrret når en middels stor fritidsbåt (36 fot) er 700 meter unna og at de flyktet når båten er ca. 180 m unna. Fuglene flyktet i gjennomsnitt

³ <https://ilaks.no/nordland-fylkesting-krever-nasjonale-rammer-for-landbasert-oppdrett/>

⁴ <https://www.artsobservasjoner.no/Share/ViewSightingAsTable/6292174/78765C30>

⁵ <https://artsdatabanken.no/rodliseforarter2021/Artsgruppene/fugler>

770 meter, og noen flokker viste tegn til å være forstyrret opptil 45 minutter senere. Vi viser her til at det er synet av båten som skremmer fuglene, ikke lyden.

Naturarealet vil opplagt blir forringet gjennom arealbeslag og forstyrrelser, både i anleggsperioden og driftsfasen. I motsetning til hva konsulentene i Akvaplan-niva later til å tro flytter ikke fugler på seg når leveområdene blir ødelagt. Selv om enkelte terne- og måkearter har enn viss fleksibilitet i hvor de kan hekke, betyr forverrede leveområder dårlige livsvilkår og mindre robusthet. Fuglene hekker der det er gunstig, og bestandene går ned når levebestandene forsvinner. For mange arter er andre territorium med passende biotop allerede opptatt av artsfrender. Bestandene begrenses av tilgjengelig areal og matressurser. Det finnes ingen avbøtende tiltak for dette.

BirdLife Norge mener inngrepet vil ha betydelig negativ effekt på naturmangfold i området.

For BirdLife Norge

Håvard Eggen [sign.], leder BirdLife Norge
Bodø lokallag

Martin Eggen [sign.], naturvernrådgiver